

SÖNGVÆR JAFNAÐARMANNA

GEFNIR ÚT AF TILHJÓTU
FOLKTRÚARÁÐS VERKLYÐSFÉLAGANNA
AF FRÆÐSLUSTJÓRN ÞESS

REYKJAVÍK

PRENTSMÍÐJA HALGRÍMS BENEDIKTSSONAR

1. MAI 1923

ALÞJÓÐASÖNGURINN

(Internationale.)

Fram, þjáðir menn í þúsund löndum,
sem þekkið skortsins glímutök!

Nú báru frelsis brotna á ströndum
og boða kúgun ragnarök.

Fúnar stoðir burtu vér brjótum!

Bræður! Fylkjum nú lið í dag!

Vér bárum fjótra, en brátt nú hijótum
að byggja réttlátt þjóðfélag.

Þó að tramtíð sé falin,

grípum öruggir geirinn í hönd,

því *Internationale*

tengir krafta frá ströndu að surönd.

A hæðum vér ei finnum frelsi

hjá furstum eða goðþjóð;

nei; sameinaðir sundrum helsti

og skömm, því ei skortir móð.

All hún stolna aftur vér krefjumst;
Einn þeir hugur vor trautt,
og sjálfir bráttl vér handa hefjumst
og hömrum, meðau járn er rautt.
Þó að framtíð o. s. frv.

Vér erum lagabróðrum beittir
og byrðar vorar þyngdar meir,
en auðmenn ganga gulli skreyttir
og gózi saman raka þeir.
Nú er tími til dirfsku og dáða.
Vér dugum, — þiggjum ekki af náð!
Látum, bræður! því réttlætið ráða,
svo ríkislög vor verði skráð.

Þó að framtíð o. s. frv.

S. S. Þýddi.

STRIÐSSÖNGUR JAFNAÐARMANNA

Þú ert roðinn í austri! — Hann brýtur sér braut!
Þú ert, bræður! — Það dagar nú senn!
Þú hefur von rétt til að vísa frá braut,

4

vörn rétt til að lífa' eins og menn.

Þeir skamtá' okkur frelsi; þeir skamtá' okkur brauð.
— Hvað skóp þeirra drottandi auð?

Á herðar oss ok fyrir öldum var lagt;
— Það ok hefr lamað vort fjör.
En vér erum fjöldinn; því sé það nú sagt:
Vér sverjum að rétta vor kjör!
Og vaknið nú, bræður! til varnar í nauð!
— Vor vinna — hún skóp þeirra auð.

Við arfgengu réttindin, okur og rán,
þeir ólu upp kyn eftir kyn.
Hver kynslóð sókk dýpra og dýpra í smán
og dýpra í lesti en hin.

Sko veizluglaum þarna! — hér veinað um brauð!
— Vor vilna — hún skóp þeirra auð.

Á heimilum vorum er hungur og sorg,
fólk horað og nakð og kalt.
Í auðmannsins gluggum, sem gilbra við lög,
er glóbjart og skínandi alt.

5

En hatrið skal vaxa með vaxandi nauð!
• Vor vinna — hún skóp þeirra auð.

Vor lífum í ánauð og eigum ei vól
á öðru en þrældómi hér.

Og prestarnir hóta með hegndi kvöl
í helvítis brennisteins-hver.

En bugum þá harðstjórn, sem hnepti' oss í nauð,
og heimtum vort daglega brauð!

Til grunna skal bráðlega hrynja sú höll,
sem hrófaði' upp gullkálfsins þý!

Nú hönd þína, bróðir! — því heimssagan öll
skal héðan af byrja sem ný!

Vér vöknum í eining til varnar gegn nauð,
og vinnan skal gefa' okkur brauð!

U. P. Overby.

JAFNAFARMANNASÓNGUR

Sjá! Hm ungborna tíð vekur storma og stríð,
leggur stó. huga dóminn á feðranna verk,

heimtar kotungum rétt, og hin kúgaða stétt
hristir klafaun og sér, hún er völdug og sterk. —

Nú er dagur við ský. Hóyr hinn dýnjandi gny!
Nú þarf dáðrakka menn, ekki blundandi þý.

Það þarf vakandi önd, það þarf vinnandi hönd
tíl að velta í rústir og byggja á ný. —

Alt skal frjálst! Alt skal jafnt! Réttan skerf sinn
og skamt

á hvert skaparans barn alt frá vöggu að gróf.

Þetta boðorð knýr fram, knýr menn brautina fram
undir blikandi merkjum um lönd og um höf.

Einar Benediktsson.

VERKAMAÐUR Í AUFVALDSKLÓM

(Tekið úr hversdagslifnu).

Sjá þreytulegt andlit með hrukkur og holdgrannar
kinnar!

Sjá hálfbrostin augu, sem njóta' ekki frumskerpu
sinnar!

Sjá heiðarnar þognar við aftraun í eilífu stríði!
Sjá einlitað hö und, sem málaði kuldi og hiti!

Sjá gráyrjótt höfuð, sem héluðu örþingærnætur,
þá harðstjórn og auðveldi svinbundu mundir og fætur!
Sjá kræklóttar hendur með skrárum og skurðum
og örurum
af skóflum og steinum og plógum og járnum og börum!

Af rævingja-tönnum og klóm er hann klipinn og
marinn,
á kaunin og sárin af harðstjóra-svipunni þarinn.
Hann andvarpar þungan og máttvana höfuðið hnigur,
þá hlæjandi blóðvargur dreyrann úr æðum hans sýgur.

Í dauðvona líkama þjakaðri sálinni sviður.
Hver sér það og skilur og veit, hvaða kvalir hann
líður,
þá grátstunna heyrast frá konu og brauðvana barni
í blindhrið og næðing og kulda á auðvaldsins hjarni?

Hann lítur á fortíð. Þar finnur hann vonirnar ljóðnar
og feultar í skæfli, sem tæpast að eilífu þiðnat,

unz kveikir hann bál, þar sem brennast á auð-
valdsins stólar,
og býr sér til vordag með ylgeislum menningarsólar.

Og blóðið í æðum hans legar; hann langar að freista,
því lifandi finnur hann enn þá í brjósti sér neista;
að kolunum blása þar helsevipir hniginna granna
og hrópanði myndir af þúsundum deyjandi manna.

En milljónþjófur á hermanningnum hornauga rennir,
og hundskakkar lappir og snúar um ístruna glennir.
Hann segir: Í létlætis-þjónustu þú skalt til morða!
Sjá! Þrællinn, sem vinnur, er ósvífinn, — heimtar
að borða!

Og ógnandi röddin í sálvana sviðingi þrumdi,
og sverðið í morðingjahendi á skildinum glumdi,
og kjaftur á skotvopni gein við og hólaði hörðu,
og huud að af þrællýðum aðlingu og starfsmann-
inn hörðu.

Hann skildi það fullvel, þótt fýsti' hann að halda
uppi vörnum,

þá fall væri búið, en hungurmeið komu og börnum; því féist honum hugur, og hnipinu hann starði út í bláinn, og hjartað var nærri því brostið og kjarkurinn dáinn.

Af niföðu hjaðnandi blóðöldu taugar hans titra, og tár eins og skínandi perlu í augum hans glitra; hann sendir til alföður bænir frá blæðandi hjarta, en biður í hljóði; — hann dirfist ei upphátt að kvarta

Því kórónuð letin og auðvaldið haldast í hendur, og hevin með sveiðum og byssum á „skriflinn“

er sendur;

Já, „skriflinn“ — það nafn er þeim öllum til ógri-
unar valið,
sem una því miður, að fólk með sauðum sé talið.

Hver einasti maður, sem eitthvað af hlekkjunum
brýtur,

hjá auðvaldi sæti á skrifsetnu bekkjunum hlýtur,
og stjórnaldir sporhundur gæltandi, glefsandi elta hann,
unz geta þeir lengst út í eyðimörk flæmt hann
og sveit hann.

En sú kemur tíðin, að þjóðin úr rotinu ræknar
og ryðgæða hlekkina brýtur, um leið og lúin vaknar
við grátþrungnar helstunur særðra og kvalinna
kvenna

og kveinstafi barna, af hungri og þorsta sem brenna,

Og þá verður hlífðarlaust ístran af auðvaldi flegin
og óstjórn og harðstjórn á logandi bálkösstu dregin;
og tíminn það sannar, að flest getur unnist í eining,
þó ekkert sé fært þar, sem ríkjandi er sundrun
og greining.

Sig. Júl. Jóhannesson.

DAGSBRÚN

Hér skal orðtakið það: Fylgjumst einhuga að!
Geum öflug og haldtraust vor samfélagsbönd!
Þó hver einn megni smátt, þó hver einn lyfti lágt,
þá er lýðfjöldinn samtaka mättuga hönd!

Eins og fljót ryðji ís, svo er framrásin vís,
þegar fjöldinn vill samtaka bæta sinn hag.

Þegar framsóknar-tilið vekur lífsþrótt í lýð,
þá vex ljósbrúin óðum, sem færir oss dag.

Okkar verkmanastétt — hún skal vinna sér rétt,
gerast völdug af manndáð á komandi tíð.
Þar skal bræðralag kent, líka, að máttur sé ment.
Fram, unz markinu' er náð! Það er réttlátt, vort strið!

Syngjum starfinu hrós! En vort leiðandi ljós —
það sé lýðsjóðans ment, er vér heimtum vorn rétt!
Eflum samtaksins magn! Sýnum samhugans gagn!
Þá er sigurinn vísl! Þá er máttug vor stétt!

P. G.

SAMANBURÐUR

Sjómannslíf á svölum bárum
sýnir flestum óblíð kjör;
ég man vel frá yngri árum
eftir margri slíkri för.
Það er hægra' og hættuminna
hendur rétta móti auð

13

inni' í stofu' og ylinn finna
en að sækja þangað brauð.

Fyrir þér ég höfuð hneigi,
hugum djurfa sjómannsönd!
Þó þú kannir kalda vegi,
kraftur endist þinni hönd.
Til að afla gullis úr græði
gildir að eins dugur þinn,
meðan sofa' og sitja' í næði
sælkeri og letinginn.

Þeim myndi' ekki þykja gaman,
þegar köld er veurartíð,
ef þeir stæðu einir saman
úti' á haf' í roki' og hrið.

Sjómanns kröppu kjör að prófa
krafa myndi finnast hörð
þeim, sem hæst fá laun í löfa,
litt þó gagna' Vösturjörð.

Oft er hvíult undir fæti
úti' um bylgjusólinn mar;

14

allur broki' og yfir læti
illa myndi duga þar,
og þó her með hvíta borða
hampaði' axarsköftum þá,
mundi það ei fari forða,
fleyi hrönn ef brotnar á.

Frægð er sonum fósturjarðar
fremst að standa í hættu' og nauð,
sem í Ægis hendur harðar
hika' ei við að sækja auð.
Það er lífæð landsins barna,
lítt sem mætti stöðvast hér;
þennan dýra þjóðarkjarna
því er skylt að heiðrum vér.

Jón Þórðarson.

JAFNADARMANNASÖNGUR

Frelsisöldur á álfunum brotna.
Allri harðstjórn er markaður bás.
Þar sem kóngar og keisarar drottna,

., kyndir bálið hin réttláti ás. .;
Eiverjum einvaldi steypt er af stóli.
Stofni sínum er kastað á eld,
aldakúgun ofurseld. —
Eining stjórnar í réttarins skjóli.
Þar fjöldinn fann sinn þrótt,
varð fjáls hin bunna drótt,
og mannúð hefir veg og völd
á votleysinga-öld.

Heill sé frömuðum frelsis og réttar!
Fransókn þeirra er höfuðlausn vor.
Kröftum fylgdu þeir kúgaðrar stéttar,
. .; kveiktu ljósin og mörkuðu spor. .;
Líf frakkneski lýðveldisandinn!
Líf Rússa og Þjóðverja dáð!
Einvaldanna yfirráð
alfjóð tekur, er margfaldast vandinn.
Hver blekkur höggvinn er,
Hvern hug til sólar ber,
og nú er bundið bræðralag,
sem bætir fangans hag.

Fylk þér, íslenskur öreigalýður!
Áþján gamalli haslaðu vóll!
Þinna framkvæmda fjöldamargt biður.
:: Fram til starfs liggja sporin þín öll! ::
Bætt úr misrethi! Ólögum eyddu!
Yfirmönnunum réttvísi kenn!
Heimskan dóm á báli brenn!
Blindan valdsmanntúr sæti hans leiddu!
Mót oftraun órugt sæk
og allar skyldur ræk,
en helga sannleik hjartans mál
og hreinsa þína sál!

Hallgrímur Jónsson.

MINNI >FRAMSÓKNAR< Í STYKKISHÓLM

Við eigum táp og trausta menn
og tvenna stjórnaþrenning,
en höfum ekki hlotið enn
þá hjartans söruu menning.
Ef brjóta þarf hinn breiða skaf
og brautir nýjar kannu,

þá skortir sannleiks-sigurafi
í sílum flestra manna.

Það verður sjaldan skemtskeið
í skrefum fremsta mannsins,
sem fer um bratta fjallaleið
til fyrirheitna landsins,
en þeim, sem eiga hetjuhug,
er helgust frægðarmyndin;
þeir hika ei við hengiflug
né hæsta jökultindinn.

Og þetta land við þráum öll,
sem þarf ei skuggaleyni,
þvi mykravöld og vanans tröll
þar verða loks að steini.
Og þótt oss ytra skorti skart
og skyndiljóma af klæðum,
við eigum frelsis óðal bjart
á elstu sjónarhæðum.

Með >Fransókn< her er hafð stríð;
til heilla' er nóg að starfa;

að gleymast aldrei landi' og lýð
er lán hins sterka' og djarfa;
og vinnum svo í sameining,
að saga réttlát skrif,
að enn sé helgi' um Þórsnesþing
og Þorólfshugur lífi.

Jón S. Bergmann.

FRELSI

Lítt orð mér hvíldarlaust hugar fyrir
og haslar völl, -- orðið *frelsi*.

Það lætur í eyrum sem orustugnýr,
er ógrar að mola hvert helsi.

Því hvarvetna er auðsætt, að kúgun og bönd --
þau kviksetja ógraðinn múginn
og leggja sem glerbrót í gulkálfahönd
þá græfu', er var fjöldanum búin.

Við neglur er skorinn hver skerfur og brauð
og skjól þess, er hvíldarlaust eljar,

því haugskryddir langfingrar arðsins fá auð,
en eigandinn -- kusa og skeijar.

Menn kalla það óraskan einstaklingsrétt,
að okraínn smælingjann hlekki,
og finst sem þau lög hafi lífsreynslan sett,
svo ljóst sé, að enginn þeim hnekki.

En -- hurt með þá ormskreiðu auðmýktargnótt,
er öllu fær kröfulaust lotið.

Hún verkar sem andlega illkynjuð sótt,
unz áæði' og táp er protið.

Í hreysum er vegsauki' að ala sín ár
og einrykjans sjálfæði hrósa,
ef hirðvistagjöld eru' að lúta eins lágr
og lítt hæfir drottneundur kjósa.

Lég byjandi' -- og kann ske ég endi -- þar á
að eira klöfum og helsi,
en hitt verður jafnan min heitasta þrá,
að hylla þig, -- gunnreifa *frelsi!*

X. + X.

YFIRLIT

Þeir tala' um, að það sé nú eldur og ís,
er oss hafi staðið hér mest fyrir þrifum,
en mót þeirri skoðun með rökum ég rís;
það reynslan oss sannar, sem hugsandi þitum;
vér sókum því ei vora örlagadís
né á hennar reikning vor lífskjör hér skrifum.

Og vistin sú þyrfir' ekki' að vera svo hörð,
sem vinhýra, hjartkera landið oss býður,
ef brauðið það jafnt skiftist barnanna hjörð,
sem bitur hinn gráðugi valdhafalýður,
því auðæfi nóg á vor ísteuzka jörð
og ægir, sem gjafmildur reynist ei síður.

En stjórnsýsis-meinsemd svo mörg er oss hjá,
er merginn úr þjóðinni sýgur og étur,
og fjárglæfra- og braskara-flokkurinn sá,
er fjölmörgum reynst hefir skæðari en vetur,
er landplága óheft, sem liðast ei má,
en lagaboð enn engar skorður við setur.

Og margt er það annað, sem miður fer hér
og mest væri þórf á að bæta og laga
með frelsi og samúð, sem farsælust er
og Fróni má gefa þá hamingjudaga,
að bróðurhönd öðrum þar út rétti hver
og alþjóðarheill verði' ei neitt þá til бага.

Jón Þórðarson.

EDEN

En ljótt var að sjá niðri' í sorpunum hér
hjá svinbeygðum verklyð og snauðum;
míg furðaði', hann heyiti ekki því, sem hann ber
af þrælmensku, forsmán og nauðum;
þeir reyndu' ekki' að kvika' eða ranka við sér,
þó reitt væri af þeim eins og sauðum;
þeir þakka', að það klaklaust í kistuna fer,
sem kann að vera' ælt á þeim dauðum.

En þíni þig varfærð vonleysishróp,
þá varastu þangað að fara,
því fæstum mun holt nema honum, sem skóp,

að hofa' á þann traðkaða skara;
þér blóskrar að heyra það brauðleysisóp
til blágrárra, ómálga vara
og sjá þennan skjógrandi horgrinda hóp
með hungruðum kýraugum stára.

Persteinn Erlingsson.

GÆTILYÐ YFIR Í TÍMA!

Sérðu ekki hættuna, huglausi maður!
og hungruðu vaðgana yfirandi þjéta?
Sérðu' ekki, að hér er sá helvítis-staður,
sem hugrekkir og jöfnuðar niður skal brjóta?
Sérðu' ekki auðvaldsins gráðugar glyrnur
glóra sem maurildi' í hauskúpum jótum?
Sérðu' ekki mannvonzku hvassyddar hyrnur
hiarta þíns stefna' inn að viðkvæmu rótum?

Láttu þér skiljast: Ef þálið þú hikar
og hugsar ei nema um fótlengdarmáið,
að harðstjórans morðvopn að höfði þer blikar
og þendir þér ofan í legandi bálið.

Þá hlær hann að eynd þinni' og helvítis-kvólum,
er hungrið þig órmagnar, klæðleysi' og fleira.
Hann sýnir, að kaupið -- með kvittuðum skjólum --
sé klækjalaust borgað. Þú færð ekki meira!

Því varast í tíma þá vélráðu fjanda,
er vilja sem hræfuglar sjúga' úr þér blóðið
og dáðlausir iðka þann daglega vanda
að óvaga sér jafnt bæði pundíð og lóðið.
Þeir þislarfé þessu í pyngjuna troða,
en predika' um gjaldhæð og ávinningsleysi.
Þeir þykjast með alhuga almenning stóða,
þó ágirndar-frummagn í sálunni geisi.

Látið ei dragast af hugleysi' og hræðslu
hlekkina' að brjóta og þrælkunarokið!
Verið ei framar sem fangar í gæzlu!
Forina' og saurinn af brautinni mokið!
Gangið í félag, sem frelsi vill bjóða
og frekari jöfnuð en alment vér þekkjum!
En himir, sem una við auðvaldsins gróða,
fá aldrei sig losað úr bólrunar-hlekkjum.

A. Jónsson.

MÁLHVÍLD

Mannfélagshró
horfir í hlyðypisbrunna,
brynjandi niður til grunnna,
∴ mannfélagshró! ∴

Sækjum vorn rétt!
Auðvaldið stal honum öllum
inni í konungahöllum,
∴ Sækjum vorn rétt! ∴

Starfandi hönd!
Þú átt að ráða og ríkja,
ræningjum öllum að víkja,
∴ starfandi hönd! ∴
Hallgrímur Jónsson.